

Skammarp 4:1

ARKEOLOGISK FÖRUNDERÖKNING 2019

Fredrik Grehn

Arkeologisk förundersökning 2019
RAÄ Bjärshög 8:1/L1989:1522,
RAÄ Bjärshög 10/L1986:2965
Skammarp 4:1
Bjärshög socken
Svedala kommun
Skåne län

SYDSVENSK ARKEOLOGI
RAPPORT 2019:19

År	Generationer 25 år/gen.		Perioder		Kronozon	År	Generationer
e.Kr.	18	historisk tid (HT)	nyare tid	historisk tid	subatlantisk	e.Kr.	11111111111111111111
1550	8	senmedeltid (SMT)	medeltid			1550	11111111111111111111
1350	6	högmedeltid (HMT)				1350	11111111111111111111
1200	6	tidigmedeltid (TMT)				1200	11111111111111111111
1050	10	vikingatid (VIK)	yngre järnålder	1050		11111111111111111111	
800	10	vendeltid (VEND)		800		11111111111111111111	
550	6	folkvandringstid (FVT)		550		11111111111111111111	
400	8	yngre romersk järnålder (YRJÅ)	äldre järnålder	400		11111111111111111111	
200	8	äldre romersk järnålder (ÄRJÅ)		200		11111111111111111111	
Kr.f.	20	förromersk järnålder (FRJÅ)		Kr.f.		11111111111111111111	
500	8	yngre bronsålder VI (YBÅ VI)	yngre bronsålder	bronsålder	500	11111111111111111111	
700	8	yngre bronsålder V (YBÅ V)			700	11111111111111111111	
900	8	yngre bronsålder IV (YBÅ IV)			900	11111111111111111111	
1100	8	äldre bronsålder III (ÅBÅ III)	äldre bronsålder		1100	11111111111111111111	
1300	8	äldre bronsålder II (ÅBÅ II)			1300	11111111111111111111	
1500	8	äldre bronsålder I (ÅBÅ I)			1500	11111111111111111111	
1700	10	senneolitikum II (SN II)	senneolitikum	subboreal	1700	11111111111111111111	
1950	14	senneolitikum I (SN I)			1950	11111111111111111111	
2300	20	mellanneolitikum B (MN B)	mellanneolitikum		2300	11111111111111111111	
2800	20	mellanneolitikum A (MN A)			2800	11111111111111111111	
3300	8	tidigneolitikum II (TN II)	tidigneolitikum		3300	11111111111111111111	
3500	20	tidigneolitikum I (TN I)			3500	11111111111111111111	
4000	60	ertebøllekultur	mesolitikum	atlantisk	4000	11111111111111111111	
5500	40	kongemosekultur			5500	11111111111111111111	
6500	124	maglemosekultur		senpaleolitikum	boreal	6500	11111111111111111111
6900						6900	11111111111111111111
8000					preboreal	8000	11111111111111111111
9600	f.Kr.	9600	11111111111111111111				
f.Kr.				yngre dryas	f.Kr.		

Skammarp 4:1

ARKEOLOGISK FÖRUNDERSÖKNING 2019

Fredrik Grehn

Utgiven av: Sydsvensk Arkeologi
Box 134
291 22 Kristianstad
044-13 58 00
www.sydsvenskarkeologi.se

Skammarp 4:1
Arkeologisk förundersökning 2019
Fredrik Grehn

Arkeologisk förundersökning 2019
RAÄ Bjärshög 8:1/L1989:1522,
RAÄ Bjärshög 10/L1986:2965
Skammarp 4:1
Bjärshög socken, Svedala kommun i Skåne län
Sydsvensk Arkeologi Rapport 2019:19

© Sydsvensk Arkeologi 2019

Grafisk form: Anders Gutehall

Omslagsbilder: Översiktsbild. Foto: Fredrik Grehn. / Översiktsbild. Foto: Fredrik Grehn. / Översiktsbild. Foto: Fredrik Grehn. / Översiktsbild. Foto: Fredrik Grehn.

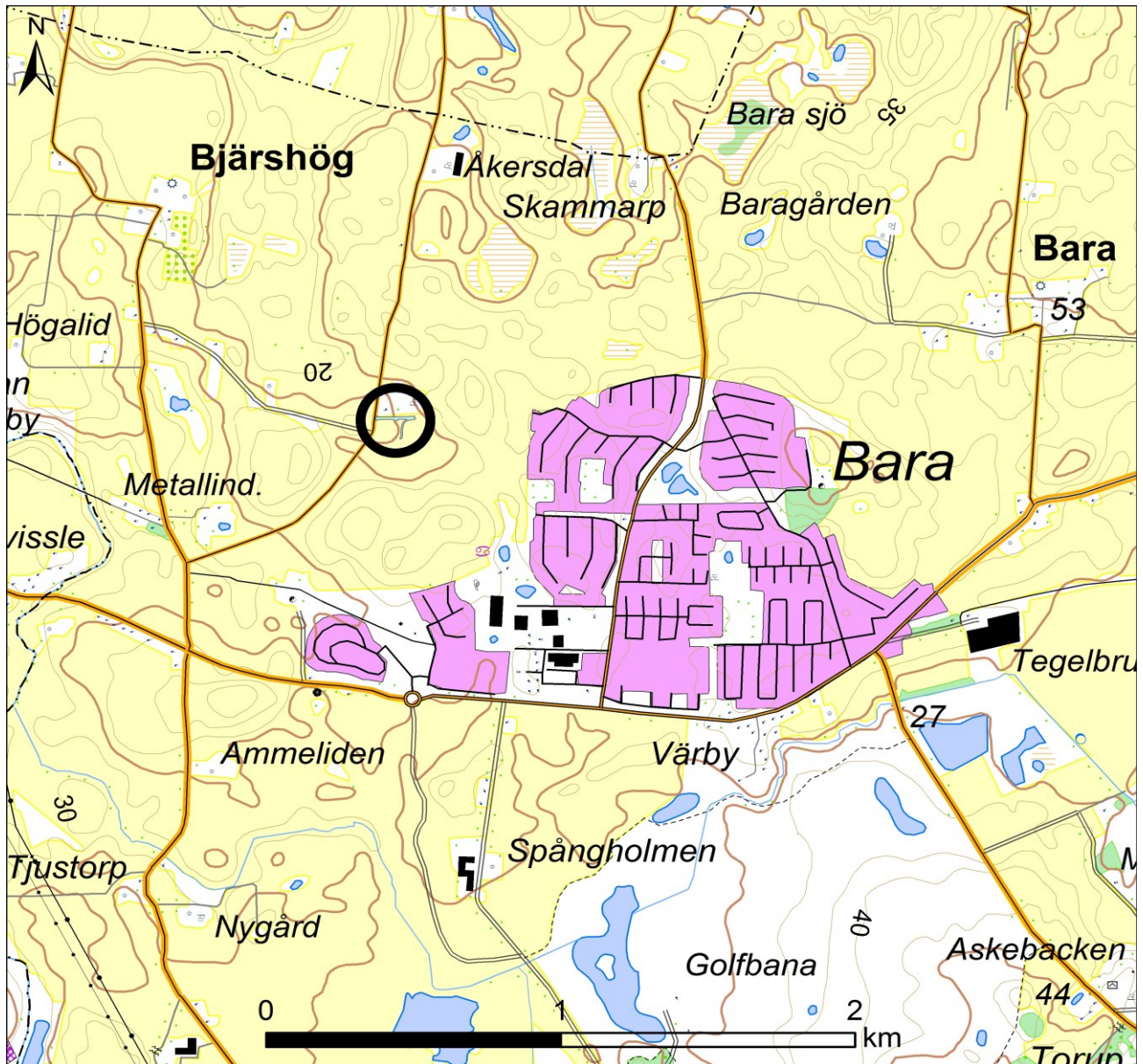
Kartmaterial: Kartor ur allmänt kartmaterial, © Lantmäteriverket, I2014/00893

Innehåll

Sammanfattning	5
Inledning	5
Syfte och metod	6
SYFTE	6
METOD	6
Topografi och fornlämningsmiljö	7
TOPOGRAFI	7
FORNLÄMNINGSMILJÖ & TIDIGARE UNDERSÖKNINGAR	7
Undersökningsresultat	8
Utvärdering	9
Referenser	9
Administrativa uppgifter	10

Figur 1. Skåne. Svedala kommun markerat med blått, förundersökningsområdet med svart punkt.

Figur 2. Förundersökningsområdets lokalisering öster om samhället Bara markerad med svart cirkel. Utdrag ur Terrängkartan.

Sammanfattning

Svedala kommun planerar att bygga en ledning och en pumpstation, samt vägar inom ett område på ca 1 800 m² väster om samhället Bara. Med anledning av detta gav Länsstyrelsen i Skåne län Sydsvensk Arkeologi AB uppdraget att utföra en arkeologisk förundersökning inom berört område.

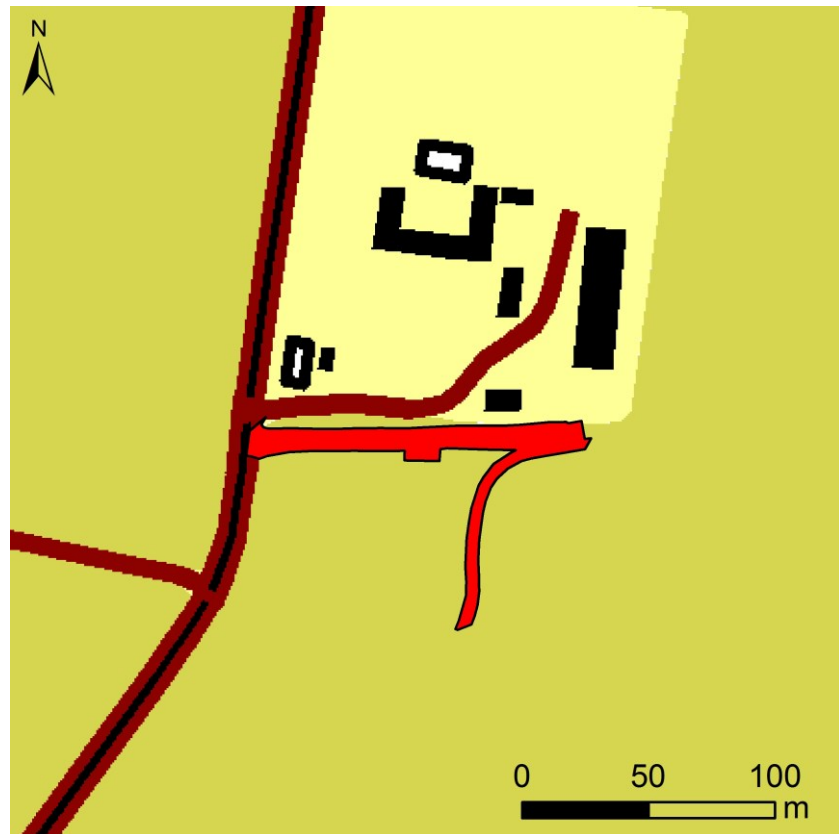
- Förundersökningen skulle vara av kompletterande art och dess syfte var att fastställa och dokumentera fornlämningens karaktär, datering, utbredning och komplexitet, samt ta tillvara fornfynd.
- Förundersökningen bestod av metaldetektering, sökschaktning med grävmaskin och undersökning av framkomna lämningar.
- Totalt fyra sökschakt togs upp, med en sammanlagd yta på ca 130 m².
- I schakten påträffades endast en arkeologisk lämning i form av en grop, i övrigt påträffades endast naturliga sänkor och ett våtmarkslager.
- Eftersom inget övrigt av antikvariskt intresse påträffades förordar Sydsvensk Arkeologi AB inga vidare arkeologiska åtgärder inom berört område.

Inledning

Svedala kommun planerar att bygga en ledning och en pumpstation, samt vägar inom ett ca 1 800 m² stort område väster om samhället Bara. Med anledning av detta gav Länsstyrelsen i Skåne län Sydsvensk Arkeologi AB uppdraget att utföra en arkeologisk förundersökning inom berört område.

I enighet med Länsstyrelsens beslut den 2019-02-08 (Lst dnr: 431-35462-2018) har Sydsvensk Arkeologi AB genomfört en arkeologisk förundersökning inom berört område.

Förundersökningsområdet omfattade ca 1 800 m² (varav ca 1 100 m² var tillgängligt) och utgjordes av åker-/ängsmark (figur 1–3). Området är beläget strax väster om tätorten Bara i Svedala kommun och berörde två, sedan tidigare, registrerade fornlämningar, RAÄ Bjärshög 8:1/L1989:1522 och RAÄ Bjärshög 10/L1986:2965.

Figur 3. Undersökningsområdet markerat med rött.

Syfte och metod

SYFTE

Förundersökningens syfte var ge länsstyrelsen ett beslutsunderlag inför prövning om tillstånd till ingrepp i fornlämning och skulle vara av kompletterande art, dvs. komplettera kunskapen om fornlämningarna avseende de delar som den tidigare förundersökningen inte svarat på.

Förundersökningens skulle utifrån syftet fastställa och dokumentera fornlämningens karaktär, datering, utbredning och komplexitet, samt ta tillvara fornfynd. Resultaten ska kunna användas av undersökare för att bedöma och beräkna omfattningen av en eventuell arkeologisk undersökning. Resultaten ska också kunna användas i företagarens planering.

METOD

Undersökningen genomfördes i två steg. Första steget bestod av metalldetektering av undersökningsytan. Andra steget bestod av sökschaktning med grävmaskin som följdes av en arkeolog, samt utgrävning av framkomna lämningar. Syftet med metalldetekteringen var att fastställa om det förekom metallfynd i området. Metalldetektering kan ge en indikation om kronologiska och socioekonomiska förhållanden.

Sökschaktningen gjordes för att lokalisera fornlämningar, samt för att bedöma dess utbredning och om möjligt avgränsa dem. Alla lämningar har mätts in med RTK GPS och de framkomna lämningarna undersöktes helt eller delvis med hjälp av spade och/eller skärlev.

Topografi och fornlämningsmiljö

TOPOGRAFI

Förundersökningsområdet ligger i utkanten av Bara och är en del av det så kallade backlandskapet och i backlandskapet finns fornlämningar främst i form av förhistoriska boplatser och gravar samt bytomter från historisk tid. Området utgörs av åkermark och är beläget väster om Bara tätort. Till delar är området kraftigt kuperat och höjer sig norr om Malmövägen. I sluttningar och i anslutning till lokala höjdsträckningar finns även flackare platåer och mellan de höga kullarna finns ytterligare flera flacka områden. Jordarten i området utgörs till största del av leror med inslag av mo och grus, men även av kärrmark.

FORNLÄMNINGSMILJÖ & TIDIGARE UNDERSÖKNINGAR

Det aktuella förundersökningsområdet ligger i en fornlämningsrik trakt (figur 4) och i förundersökningsområdets omedelbara närhet åt öster har tre boplatser, RAÄ 14:1, 14:2 och 18, tidigare undersökts. Inom RAÄ 14:1 och 18 påträffades och undersöktes lämningar som daterats till äldre järnålder och inom RAÄ 14:2 fanns lämningar från både yngre stenålder och övergångsskedet mellan yngre bronsålder och förromersk järnålder. Söder om planområdet finns platsen för en hög, RAÄ 17, registrerad (FMIS).

Boplatzen RAÄ 67 som påträffades vid en utredning år 2011 är belägen i slutet av en väst- och sydsluttning väster om Bara samhälle. Åt norr och söder finns stora höjder karaktäristiska för traktens backlandskap. Inom boplatzen, konstaterades vid utredningen förekomst av ett tjugotal välbevarade lämningar i form av gropar, härdar och stolphål. Inga fynd, förutom någon enstaka mycket fragmentarisk skärva av keramik, påträffades (FMIS).

Vid utredningen inom RAÄ 9 påträffades ett tjugotal välbevarade lämningar som utgjordes av stolphål och gropar, varav en tolkades som en lertäktsgrop. Trots att några av anläggningar var skadade av jordbruksarbete bedömdes de generellt vara välbevarade. Från ytan av några anläggningar tillvaratogs fynd i form av slagen flinta och skärvor av keramik. Keramiken daterades till yngre stenålder och brons/järnålder (FMIS & Bondesson Hvid 2013).

RAÄ 10 som registrerades i FMIS efter den arkeologiska utredningen är belägen inom den södra delen av den sedan tidigare registrerade RAÄ 8, Skammarps bytomt. Bytomten är inprickad efter 1795 års karta. Tidigaste skriftliga belägg, Skamerup, är från år 1583. Förleden är genitiv av det fornskånska mansbinamnet Skammi ”den korte”, slutleden är ordet torp ”nybygge” (Hallberg 1991). Ett tjugotal anläggningar påträffades inom fornlämningsområdet som är relativt högt beläget i ett flackt parti nedanför en större höjd i norr. Anläggningarna utgjordes av gropar, härdar och stolphål. Från ytan av en grop tillvaratogs bl.a. en skrapa av flinta och förhistorisk keramik. Sentida störningar förekom i något av utredningsschakten (FMIS & Bondesson Hvid 2013).

Hösten 2011 genomfördes förundersökningar inom fornlämningarna Bjärshög RAÄ 8–10 samt Bara 67. Resultaten från förundersökningarna inom de fyra fornlämningarna visade på skiftande bevarandeförhållanden och anläggningsintensitet. Inom RAÄ Bjärshög 8 och 10 påträffades ett stort antal välbevarade och distinkta enskilda anläggningar och en huslämning. Även fyndmaterialet bedömdes vara välbevarat. Lämningarna har utifrån fynd och ¹⁴C-analyser daterats till yngre stenålder, yngre romersk järnålder, vikingatid/högmiddelålder och sen historisk tid (Bondesson Hvid 2013). De

förhistoriska lämningarna, RAÄ 10, bedöms tillhöra ett boplatssområde som utifrån topografiska iakttagelser troligen fortsätter åt väst och nordväst i förhållande till förundersökningsområdet. Övriga medeltida/sentida lämningar har knutits till den, utifrån äldre kartmaterial, markerade Skammarps bytomt, RAÄ 8 (Bondesson Hvid 2013).

För fornlämningarna RAÄ Bara 67 och RAÄ Bjärshög 9 föreslogs inga fortsatta antikvariska insatser på grund av dåliga bevaringsförhållanden. De båda lämningarnas centrala delar har tolkats vara belägna öster respektive norr om, de förundersökta områdena (Bondesson Hvid 2013).

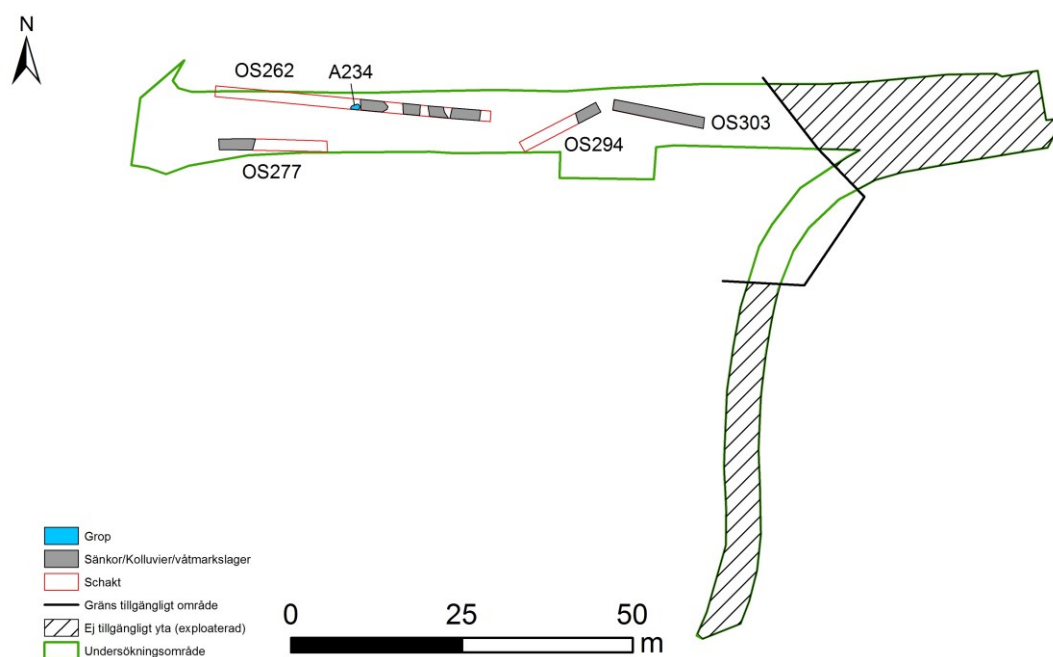
Figur 4. Registrerade fornlämningar i närområdet markerade med rött.

Undersökningsresultat

Den inledande metalldetekteringen resulterade i två metallfynd, inget av dem kunde dock bedömas som äldre än år 1850, vilket gjorde att de gallrades ut.

Totalt schaktades fyra sökschakt (OS262, OS277, OS294 & OS303) upp med grävmaskin, med en sammanlagd yta av 130 m², vilket motsvarar 12,3 % av den tillgängliga undersökningsytan på ca 1 100 m² (figur 5). Schakten varierade i längd mellan ca 13 och 40 m. Schakt och påträffade lämningar mm mättes in med GPS och registrades i Intrasis 3. Endast en lämning i form av en trolig grop (A234), med okänd funktion, påträffades i schakten (figur 5). Gropen (A234) är undersökt och borttagen. Inga fynd påträffades i den. Möjligen kan gropen vara recent. I övrigt påträffades endast mindre sänkor och/eller delar av kolluviala

lager, samt (i öster) en del av ett våtmarkslager, i vilket det framkom enstaka djurben i ytan (tillvaratogs ej).

Figur 5. Plan över undersökningsområdet, med schakt mm.

Utvärdering

Utöver den utgrävda gropan (A234), framkom inget av antikvariskt intresse under den arkeologiska förundersökningen. Sydsvensk Arkeologi AB förordar därför inga fortsatta arkeologiska åtgärder inom det aktuella förundersökningsområdet.

Referenser

LITTERATUR

Bondesson Hvid, B. 2013. Arkeologisk förundersökning 2011. Skammarp 4:1 m.fl. RAÄ 67, Bara socken, RAÄ 8, 9 och 10, Bjärshögs socken. Svedala kommun i Skåne. CMB rapport 2013:8.

Hallberg, G. 1991. Skånes ortnamn. Bara Härad. Lund.

Wallin Kulturlandskap och arkeologi. Rapport 2011:29. Arkeologisk utredning 2011. Skammarp 4:1 m. fl. Bara och Bjärshögs socknar, Svedala kommun. Skåne.

INTERNET

FMIS, fornsök: <http://www.fmis.raa.se/cocoon/fornsok/search.html>

Administrativa uppgifter

Sydsvensk Arkeologi projektnr:	190011
Länsstyrelsen i Skåne dnr:	431-35462-2018
Datum för beslut:	2019-02-08
Län:	Skåne
Kommun:	Svedala
Socken:	Bjärshög
Fastighet:	Skammarp 4:1
Koordinatsystem:	SWEREF 99TM
X koordinat:	6161542,7
Y koordinat:	384450,3
M ö.h.	ca 23–25
Fältarbetstid:	2019-03-05
Antal arbetsdagar:	1
Antal arkeologtimmar:	18
Antal maskintimmar:	3,5
Exploateringsyta:	ca 1 800 m ²
Undersökt yta:	130 m ²
Projektledare:	Fredrik Grehn
Personal:	Thomas Linderöth & Erik Johansson (metalldetektering)
Underkonsulter:	Karlssons Entreprenad (grävmaskin) & Byggnadsmaskiner (bod)
Företagare:	Svedala kommun
Tidigare undersökningar:	AU2 – 2011, FU - 2011
Dokumentationsmaterial:	Intrasisprojekt SA_190011, digitala bilder och annat dokumentationsmaterial förvaras på Regionmuseet i Kristianstad.

SYDSVENSK ARKEOLOGI RAPPORTSERIE 2019

1. Åhus, Kristianstad & Vä. Schaktningsövervakningar 2016–2017, C4 Energi AB. Kristianstad kommun. Fredrik Grehn.
2. Åhus, Kristianstad & Vä. Schaktningsövervakningar 2016–2017, C4 Teknik VA. Kristianstad kommun. Fredrik Grehn.
3. Vankiva 9:6. Boplatslämningar och gravar. Vankiva socken, Hässleholms kommun, Skåne län. Arkeologisk utredning 2018. Tony Björk.
4. Skatan 19, Åhus socken, Kristianstad kommun, Skåne län. Avgränsande arkeologisk förundersökning 2018. Therese Ohlsson.
5. RAÄ Norra Vram 37:1. Norra Vrams kyrkogård. Schaktningsövervakning 2018. Joakim Frejd.
6. Del av Norra Åsum 1:13 och Åsumtorp 54:36. Boplatslämningar vid Hammarsjön. Kristianstad socken och kommun, Skåne län 2018. Ylva Wickberg.
7. Mötesspår Hässleholm-Kristianstad och ny väg 2023 vid Attarp. Ignaberga socken, Hässleholms kommun, Skåne län. Arkeologisk utredning 2018. Tony Björk.
8. Tullstorp 180:22. Södra Sallerup socken, Malmö kommun. Arkeologisk utredning 2018. Fredrik Grehn.
9. RAÄ Fjellie 12:1. Önnerups bytomt. Schaktningsövervakning 2018. Joakim Frejd.
10. E22 Sätaröd-Vä, Kristianstad kommun, Skåne. Arkeologiska undersökningar 2016-2018. Tony Björk, Leif Björkman, Kristian Brink & Ådel V. Franzén.
11. Örmatofta 6:1, Träne socken, Kristianstad kommun, Skåne län. Arkeologisk utredning 2018. Fredrik Larsson.
12. RAÄ Västra Ingelstad 20:1. Avgränsande arkeologisk förundersökning 2018. Västra Ingelstad socken, Vellinge kommun, Skåne län. Joakim Frejd.
13. Skanör 31:9. Schaktningsövervakning 2019. Skanör med Falsterbo socken, Vellinge kommun, Skåne län. Joakim Frejd.
14. Södra kasern, Schaktningsövervakning 2016. Kristianstad, Kristianstad kommun, Skåne län. Anders Edring.
15. Kristianstad 4:4, Beckhovsgatan. Kristianstads lastageplats. Schaktningsövervakning 2017. RAÄ Kristianstad 93. Kristianstads stad och kommun. Skåne län. Claes Pettersson.
16. Skosmedjan vid Södra kasern. En verkstad tillhörande regementet. Arkeologisk förundersökning 2018. Kv. Södra kasern 2. RAÄ Kristianstad 93. Kristianstads stad och kommun. Skåne län. Claes Pettersson.
17. Bastion Arvprins Gustaf. Ett försvarsverk från 1700-talets mitt. Fördjupad arkeologisk förundersökning 2018. RAÄ Kristianstad 93 samt 110. Kristianstad 4:4 samt kv. Bastionen 6. Kristianstads stad och kommun. Skåne län. Claes Pettersson.
18. Christinelund 2:3. Slusås gårdstomt. Arkeologisk undersökning 2016. RAÄ Allerum 159:1, Allerums socken, Helsingborgs kommun, Skåne län. Joakim Frejd.
19. Skammarp 4:1. Arkeologisk förundersökning 2019. Bjärshög socken, Svedala kommun, Skåne län. Fredrik Grehn.

DET UPPDRAGSARKEOLOGISKA SYSTEMET

Inom det uppdragsarkeologiska systemet utförs arkeologiska undersökningar som vilar på Kulturmiljölagen (1988: 950 – KML). Undersökningarna baseras på beslut av länsstyrelsen och utgör ett villkor för att en Företagare skall ges tillstånd för ingrepp i fast fornlämning.

Arkeologiska undersökningar kan göras i tre etapper: utredning, förundersökning och undersökning. De olika delarna är led i en process som i första hand syftar till att bevara fornlämningen, vilket är grundtanken i Kulturmiljölagen.

Den arkeologiska utredningen kan göras i två steg: Steg 1 innebär att befintligt underlagsmaterial sammanställs i form av en byråinventering och att en fältinventering genomförs. Steg 2 innebär sökschaktsgrävning med grävmaskin. Syftet med den arkeologiska utredningen är att identifiera och lokalisera fornlämningar som berörs av ett arbetsföretag. Utredningen utgör ett beslutsunderlag till Länsstyrelsen inför prövning av tillstånd för ingrepp i fornlämning, och utgör även ett planeringsinstrument för Företagaren (den som avser utföra ett arbetsföretag).

Om det vid den arkeologiska utredningen påträffas under mark dolda fornlämningar, eller om det redan finns kända fornlämningar inom ett område, kan Länsstyrelsen besluta om en arkeologisk förundersökning. En arkeologisk förundersökning innebär som regel schaktgrävning med grävmaskin. Arbetet innebär att ett representativt urval av fornlämningen undersöks. Syftet med den arkeologiska förundersökningen är att avgränsa fornlämningen och fastställa dess vetenskapliga potential. Förundersökningen utgör ett beslutsunderlag till Länsstyrelsen inför prövning av tillstånd till ingrepp i fornlämning, och utgör även ett planeringsinstrument för Företagaren.

Baserat på resultat från förundersökningen gör Länsstyrelsen en bedömning om fornlämningen bedöms vara välbevarad och ha vetenskaplig potential för att gå vidare till en arkeologisk undersökning. Syftet med en arkeologisk undersökning är att undersöka, dokumentera, analysera och tolka lämningar och fynd för den aktuella fornlämningen, samt att besvara de vetenskapliga frågeställningar som fornlämningen anses ha potential att ge svar på. Efter en arkeologisk undersökning hävs lagskyddet enligt 2 kap. Kulturmiljölagen.

Inom det uppdragsarkeologiska systemet finns tre olika aktörer: Länsstyrelsen prövar tillstånd, beslutar och utövar tillsyn (uppdragsgivare). Företagaren söker om tillstånd och bekostar undersökningen. Undersökaren utför arkeologiska undersökningar (uppdragstagare).

Detta är en mycket kortfattad beskrivning av det uppdragsarkeologiska systemet. En mer fullständig information kan hämtas under följande länk: http://samla.raa.se/xmlui/bitstream/handle/raa/8473/Varia%202015_9.pdf?sequence=1

Här finns vägledning för tillämpningen av Kulturmiljölagen (1988:950), Uppdragsarkeologi (2 kap.) enligt Riksantikvarieämbetets föreskrifter och allmänna råd.

Skammarp 4:1

ARKEOLOGISK FÖRUNDERÖKNING 2019

Svedala kommun planerar att bygga en pumpstation, samt vägar inom ett område på ca 1 800 m² väster om samhället Bara. Med anledning av detta gav Länsstyrelsen i Skåne län Sydsvensk Arkeologi AB uppdraget att utföra en arkeologisk förundersökning inom berört område.

Förundersökningen skulle vara av kompletterande art och dess syfte var att fastställa och dokumentera fornlämningens karaktär, datering, utbredning och komplexitet, samt ta tillvara fornfynd. Förundersökningen bestod av metalledetektering, sökschaktning med grävmaskin och undersökning av framkomna lämningar. Totalt fyra sökschakt togs upp. I schakten påträffades endast en arkeologisk lämning i form av en grop, i övrigt påträffades endast naturliga sänkor och ett våtmarkslager. Eftersom inget övrigt av antikvariskt intresse påträffades förordar Sydsvensk Arkeologi AB inga vidare arkeologiska åtgärder inom berört område.